

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิพันธ์

สภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	54	42.9	19	59.4
หญิง	72	57.1	13	40.6

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	9	7.1	2	6.3
41 - 50	37	29.4	6	18.7
51 - 60	41	32.5	10	31.3
61 - 70	25	19.9	8	25.0
มากกว่า 70	14	11.1	6	18.7
อายุต่ำสุด	28		37	
อายุสูงสุด	75		68	
อายุเฉลี่ย	59.94		54.42	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.15		9.02	
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	93	73.8	19	59.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	10.3	5	15.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14	11.1	3	9.4
อนุปริญญา	1	0.8	0	0.0
ปริญญาตรี	5	4.0	5	15.6
ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์(ปี)				
1-2	98	77.7	0	0.0
3-4	20	15.9	19	59.4
5-6	2	1.6	9	28.1
มากกว่า 6	6	4.8	4	12.5
ประสบการณ์ต่ำสุด	1		3	
ประสบการณ์สูงสุด	15		15	
จำนวนเฉลี่ย	2.52		4.72	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.76		3.04	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร*				
กลุ่มเกษตรกร/อาชีพเกษตรกร	60	47.6	6	18.8
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4	3.2	3	9.4
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4	3.2	32	100.0
กลุ่มยุวเกษตรกร/เกษตรกรรุ่นใหม่	3	2.4	0	0.0
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	6	4.8	2	6.3
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	56	44.4	11	34.4
กลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มข้าวอินทรีย์	40	31.7	0	0.0
บ้านสำโรง หมู่ 3				
การฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์				
ได้รับ จากหน่วยงาน*	126	100.0	32	100.0
สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ (ครั้ง)				
1-2	52	41.3	2	6.3
3-4	63	50.0	20	62.5
5-6	3	2.4	6	18.7
มากกว่า 6	0	0.0	4	12.5
จำนวนอบรมต่ำสุด	1		1	
จำนวนอบรมสูงสุด	5		13	
จำนวนเฉลี่ย	2.60		4.50	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.78		3.12	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรมการข้าว(ครั้ง)				
1-2	44	34.9	2	6.3
3-4	10	7.9	19	59.3
5-6	0	0.0	9	28.1
มากกว่า 6	0	0.0	2	6.3
จำนวนอบรมต่ำสุด	1		1	
จำนวนอบรมสูงสุด	3		13	
จำนวนเฉลี่ย	1.98		4.14	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.62		2.70	
สถานีพัฒนาที่ดิน(ครั้ง)				
1-2	6	4.8	2	6.2
3-4	5	4.0	24	75.0
5-6	0	0.0	3	9.4
มากกว่า 6	1	0.8	3	9.4
จำนวนอบรมต่ำสุด	1		1	
จำนวนอบรมสูงสุด	7		13	
จำนวนเฉลี่ย	2.67		4.04	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.55		2.83	

หมายเหตุ: * เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันการเกษตรและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า

1.1.1 เพศ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.1) เป็นเพศหญิง ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 42.9) เป็นชาย

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.4) เป็นเพศชาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 40.6) เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.5) มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา (ร้อยละ 29.4, 19.9, 11.1 และ 7.1) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี อายุระหว่าง 61-70 ปี อายุมากกว่า 70 ปี หรือมากกว่า และอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุน้อยสุด 28 ปี อายุมากที่สุด 75 ปี และอายุเฉลี่ยของเกษตรกรคือ 59.94 ปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31.3) มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา (ร้อยละ 25.0, 18.7, 18.7 และ 6.3) มีอายุระหว่าง 61-70 ปี อายุระหว่าง 41-50 ปี อายุมากกว่า 70 ปี หรือมากกว่า และอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุน้อยสุด 37 ปี อายุมากที่สุด 68 ปี และอายุเฉลี่ยของเกษตรกรคือ 54.42 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสามในสี่ (ร้อยละ 73.8) จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา (ร้อยละ 11.1 และ 10.3) จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ เกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.0 และ 0.8) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และอนุปริญญา ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.4) จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา (ร้อยละ 15.6, 15.6 และ 9.4) จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.4 ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 77.7) มีประสบการณ์ระหว่าง 1-2 รองลงมา (ร้อยละ 15.9, 4.8 และ 1.6) มีประสบการณ์ระหว่าง 3-4 ปี มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี หรือมากกว่า และมีประสบการณ์ระหว่าง 5-6 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์น้อยสุด 1 ปี มากสุด 15 ปี โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 2.52 ปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.4) มีประสบการณ์ระหว่าง 3-4 รองลงมา (ร้อยละ 28.1 และ 12.5) มีประสบการณ์ระหว่าง 5-6 ปี มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี หรือมากกว่า ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์น้อยสุด 2 ปี มากสุด 15 ปี โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 4.72 ปี

1.1.5 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.0) เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/อาชีพเกษตรกรรองลงมา (ร้อยละ 44.4 และ 31.7) เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านสำโรง หมู่ 3 ตามลำดับ เกษตรกร

ส่วนน้อย (ร้อยละ 4.8, 3.2, 3.2 และ 2.4) เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มยุวเกษตรกร/เกษตรกรรุ่นใหม่ ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองลงมา (ร้อยละ 34.4 และ 18.8) เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกลุ่มเกษตรกร/อาชีพเกษตรกร ตามลำดับ เกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4 และ 6.3) เป็นสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

1.1.6 การฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทุกคน (ร้อยละ 100.0) ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยได้รับจากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ สูงสุด 5 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ 2.60 ครั้ง สำหรับการได้รับการฝึกอบรมจากกรมการข้าว สูงสุด 3 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากกรมการข้าว 1.98 ครั้ง สำหรับการได้รับการฝึกอบรมจากสถานีพัฒนาที่ดิน สูงสุด 7 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากสถานีพัฒนาที่ดิน 2.67 ครั้ง

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทุกคน (ร้อยละ 100.0) ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยได้รับจากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ สูงสุด 13 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ 4.50 ครั้ง สำหรับการได้รับการฝึกอบรมจากกรมการข้าว สูงสุด 13 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากกรมการข้าว 4.14 ครั้ง สำหรับการได้รับการฝึกอบรมจากสถานีพัฒนาที่ดิน สูงสุด 13 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง โดยเฉลี่ยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์จากสถานีพัฒนาที่ดิน 4.04 ครั้ง

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ได้แก่พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี พื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์ แรงงานในครัวเรือน ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีในรอบปีที่ผ่านมา ราคาข้าวอินทรีย์ในรอบปีที่ผ่านมา รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร ภาระหนี้สินของครัวเรือน การกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และการได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์รายละเอียดดังตารางที่ 4.2-4.4

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				
1-10	51	40.4	19	59.3
11-20	48	38.1	7	21.9
21-30	15	11.9	2	6.3
31-40	4	3.2	4	12.5
มากกว่า 40	5	4.0	0	0.0
พื้นที่ต่ำสุด	1		3	
พื้นที่สูงสุด	64		50	
จำนวนเฉลี่ย	14.67		14.31	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.83		11.81	
พื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี(ไร่)				
1-10	40	31.7	4	12.5
11-20	25	19.8	0	0.0
21-30	5	4.0	1	3.1
31-40	3	2.4	0	0.0
มากกว่า 40	1	0.8	0	0.0
พื้นที่ต่ำสุด	2		4	
พื้นที่สูงสุด	44		22	
จำนวนเฉลี่ย	12.18		9.40	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	9.00		7.26	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์(ไร่)				
1-10	91	72.2	21	65.6
11-20	27	21.4	8	25.0
21-30	3	2.4	1	3.1
31-40	1	0.8	2	6.3
ไม่ตอบ	4	3.2	0	0.0
พื้นที่ต่ำสุด	1		2	
พื้นที่สูงสุด	32		40	
จำนวนเฉลี่ย	7.47		11.59	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.01		8.71	
แรงงานในครัวเรือน(คน)				
1-2	65	51.6	18	56.2
3-4	41	32.5	14	43.8
5-6	6	4.8	0	0.0
7-8	1	0.8	0	0.0
แรงงานในครัวเรือนต่ำสุด	1		2	
แรงงานในครัวเรือนสูงสุด	7		4	
จำนวนเฉลี่ย	2.63		2.55	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.08		0.67	

จากตารางที่ 4.2 พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี พื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ และแรงงานในครัวเรือนผลการวิจัยพบว่า

1.2.1 พื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.4) มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1-10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 38.1 และ 11.9) มีพื้นที่ทำการเกษตร 11-20 ไร่ และ 21-30 ไร่ ตามลำดับ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.0 และ 3.2) มีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 40 ไร่ และ 31-40 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร 14.67 ไร่

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.3) มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1-10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 21.9) มีพื้นที่ทำการเกษตร 11-20 ไร่ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 12.5 และ 6.3) มีพื้นที่ทำการเกษตร 31-40 ไร่ และ 21-30 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร 14.31 ไร่

1.2.2 พื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31.7) มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีทั้งหมด 1-10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 19.8) มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีทั้งหมด 11-20 ไร่ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.0, 2.4 และ 0.8) มีพื้นที่ทำการเกษตร 21-30 ไร่ 31-40 ไร่ และมากกว่า 40 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี 12.18 ไร่

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.5) ไม่ได้มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี มีเกษตรกรเพียง (ร้อยละ 12.5 และ 3.1) มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีทั้งหมด 1-10 ไร่ และ 21-30 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี 9.40 ไร่

1.2.3 พื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ เกือบสองในสาม (ร้อยละ 72.2) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ทั้งหมด 1-10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 21.4) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 11-20 ไร่ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 2.4 และ 0.8) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 21-30 ไร่ และ 31-40 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 7.47 ไร่

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ เกือบสองในสาม (ร้อยละ 65.6) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ทั้งหมด 1-10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 25.0) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 11-20 ไร่ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3 และ 3.1) มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 31-40 ไร่ และ 21-30 ไร่ ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 8.71 ไร่

1.2.4 แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.6) มีแรงงานในครัวเรือนทั้งหมด 1-2 คน รองลงมา (ร้อยละ 32.5) มีแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.8 และ 0.8) มีแรงงานในครัวเรือน 5-6 คน และ 7-8 คน ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือน 2.63 คน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.2) มีแรงงานในครัวเรือนทั้งหมด 1-2 คน รองลงมา (ร้อยละ 43.8) มีแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือน 2.55 คน

ตารางที่ 4.3 รายได้จากข้าว รายได้ของครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากข้าวที่ใช้สารเคมีในรอบปีที่ผ่านมา(บาทต่อปี)				
น้อยกว่า 10,000	7	5.6	0	0.0
10,001-50,000	45	35.7	5	15.6
50,001-100,000	13	10.3	0	0.0
มากกว่า 100,000	9	7.1	0	0.0
ไม่ได้ทำนาเคมี	52	41.3	27	84.4
ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีต่ำสุด	5,000.00		22,000.00	
ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีสูงสุด	150,000.00		40,000.00	
จำนวนเฉลี่ย	48,114.86		30,400.00	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	42,252.22		6,387.48	
รายได้จากข้าวอินทรีย์ในรอบปีที่ผ่านมา(บาทต่อปี)				
น้อยกว่า 50,000	81	64.3	20	62.5
50,001-100,000	15	11.9	7	21.9
100,001-150,000	3	2.4	2	6.3
มากกว่า 150,000	3	2.4	3	9.3
ราคาข้าวอินทรีย์ต่ำสุด	1,000.00		10,000.00	
ราคาข้าวอินทรีย์สูงสุด	200,000.00		200,000.00	
จำนวนเฉลี่ย	31,554.63		59,944.38	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	38,444.18		53,730.09	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร(บาทต่อปี)				
น้อยกว่า 50,000	82	65.0	18	56.2
50,001-100,000	30	23.8	9	28.1
100,001-150,000	7	5.6	2	6.3
มากกว่า 150,000	7	5.6	3	9.4
รายได้ครัวเรือนในภาคเกษตรต่ำสุด	4,000.00		10,000.00	
รายได้ครัวเรือนในภาคเกษตรสูงสุด	800,000.00		220,000.00	
จำนวนเฉลี่ย	59,856.35		66,860.94	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	84,402.87		55,255.91	
รายได้ครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร(บาทต่อปี)				
น้อยกว่า 50,000	41	32.5	16	50.0
50,001-100,000	21	16.7	9	28.1
100,001-150,000	13	10.3	1	3.1
มากกว่า 150,000	12	9.5	1	3.1
รายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรต่ำสุด	2,000.00		3,000.00	
รายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรสูงสุด	400,000.00		190,000.00	
จำนวนเฉลี่ย	82,921.84		54,966.67	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	77,801.93		44,474.70	

ตารางที่ 4.3(ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาระหนี้สินของครัวเรือน(บาทต่อปี)				
น้อยกว่า 50,000	51	40.5	8	25.0
50,001-100,000	19	15.1	7	21.8
100,001-150,000	9	7.1	0	0.0
มากกว่า 150,000	18	14.3	15	46.9
ภาระหนี้สินต่ำสุด	5,000.00		10,000.00	
ภาระหนี้สินสูงสุด	900,000.00		500,000.00	
จำนวนเฉลี่ย	114,072.16		233,400.00	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	157,104.87		190,247.13	
การกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์				
ไม่ได้กู้	44	34.9	9	28.1
กู้จากแหล่งเงินทุน*	82	65.1	23	71.9
ธ.ก.ส.	60	73.2	21	91.3
สหกรณ์การเกษตร	11	13.4	0	0.0
ธนาคารพาณิชย์	0	0.0	0	0.0
พ่อค้าหรือนายทุน	0	0.0	1	4.3
กองทุนหมู่บ้าน	57	69.5	9	39.1
ญาติ พี่น้อง	5	6.1	7	30.4

หมายเหตุ: * เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.3 ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีในรอบปีที่ผ่านมา ราคาข้าวอินทรีย์ในรอบปีที่ผ่านมา รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร ภาระหนี้สินของครัวเรือน และการกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ผลการวิจัยพบว่า

1) ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 35.7) มีราคาข้าวที่ใช้สารเคมีระหว่าง 10,000-50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ

10.3, 7.1 และ 5.6) มีราคาข้าวที่ใช้สารเคมีระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี มากกว่า 100,000 บาทต่อปี และน้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี ตามลำดับ เกษตรกรขายข้าวที่ใช้สารเคมีเฉลี่ย 48,114.86 บาทต่อปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (ร้อยละ 15.6) มีราคาข้าวที่ใช้สารเคมีระหว่าง 10,000-50,000 บาทต่อปี เกษตรกรมีราคาข้าวที่ใช้สารเคมีโดยเฉลี่ย 30,400.00 บาทต่อปี

2) ราคาข้าวอินทรีย์ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสองในสาม (ร้อยละ 64.3) มีราคาข้าวอินทรีย์น้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 11.9) มีราคาข้าวอินทรีย์ระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 2.4 เท่ากัน) มีราคาข้าวอินทรีย์ 100,001-150,000 บาทต่อปี และมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีราคาข้าวอินทรีย์ 31,554.63 บาทต่อปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.5) มีราคาข้าวอินทรีย์น้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 21.9) มีราคาข้าวอินทรีย์ระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.3 และ 6.3) มีราคาข้าวอินทรีย์มากกว่า 150,000 บาทต่อปี และ 100,001-150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีราคาข้าวอินทรีย์ 59,944.38 บาทต่อปี

3) รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสองในสาม (ร้อยละ 65.0) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 23.9) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 5.6 เท่ากัน) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร 100,001-150,000 บาทต่อปี และมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากการเกษตร 59,856.35 บาทต่อปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.2) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 28.1) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4 และ 6.3) มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรมากกว่า 150,000 บาทต่อปี และ 100,001-150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากการเกษตร 66,860.94 บาทต่อปี

4) รายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตรเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.5) มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 16.7, 10.3 และ 9.5) มีรายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี 100,001-150,000 บาทต่อปี และมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร 82,921.84 บาทต่อปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) มีรายได้ของครัวเรือนนอกจากภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 28.1) มีรายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.1 เท่ากัน) มีรายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร 100,001-150,000 บาทต่อปี และมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตร 54,966.67 บาทต่อปี

5) ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.5) มีภาระหนี้สินของครัวเรือนน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 15.1, 14.3 และ 7.1) มีภาระหนี้สินของครัวเรือนระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี มากกว่า 150,000 บาทต่อปี และ 100,001-150,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีภาระหนี้สินของครัวเรือน 114,072.16 บาทต่อปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46.9) มีภาระหนี้สินของครัวเรือนมากกว่า 50,000 บาทต่อปี รองลงมา (ร้อยละ 25.0 และ 21.8) มีภาระหนี้สินของครัวเรือนน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี และ 50,001-100,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีภาระหนี้สินของครัวเรือน 233,400.00 บาทต่อปี

6) การกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสองในสาม (ร้อยละ 65.1) มีการกู้เงิน และ (ร้อยละ 34.9) ไม่มีการกู้เงิน ในกรณีกู้เงินเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.2) กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รองลงมา (ร้อยละ 69.5, 13.4 และ 6.1) กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และญาติ พี่น้อง ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบสามในสี่ (ร้อยละ 71.9) มีการกู้เงิน และ (ร้อยละ 28.1) ไม่มีการกู้เงิน ในกรณีกู้เงินเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.3) กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รองลงมา (ร้อยละ 39.1, 30.4 และ 4.3) กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ญาติ พี่น้อง และพ่อค้า หรือนายทุน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์

แหล่งข้อมูล	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. สื่อสารแบบรายบุคคล	2.74	ปานกลาง	3.27	ปานกลาง
	(1.19)		(0.88)	
1.1 เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน	3.33	ปานกลาง	3.53	มาก
	(0.91)		(0.80)	
1.2 เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ที่ สำนักงาน	2.60	น้อย	3.34	ปานกลาง
	(1.31)		(0.90)	
1.3 การติดต่อระหว่างกันทาง โทรศัพท์	2.31	น้อย	2.94	ปานกลาง
	(1.35)		(0.94)	
2. สื่อสารแบบกลุ่ม	2.74	ปานกลาง	3.95	มาก
	(1.02)		(0.96)	
2.1 การประชุม	3.27	ปานกลาง	3.91	มาก
	(1.01)		(0.96)	
2.2 การอบรม	3.23	ปานกลาง	3.84	มาก
	(0.85)		(1.01)	
2.3 การสาธิต	2.44	น้อย	3.97	มาก
	(1.11)		(0.96)	
2.4 การศึกษาดูงาน	2.02	น้อย	4.09	มาก
	(1.13)		(0.92)	
3. สื่อสารแบบมวลชน	2.51	น้อย	3.54	มาก
	(1.07)		(0.87)	
3.1 หนังสือด้านการเกษตร	2.82	ปานกลาง	3.72	มาก
	(1.03)		(0.85)	
3.2 นิติสารการเกษตร	2.37	น้อย	3.53	มาก
	(1.16)		(0.67)	

ตารางที่ 4.4(ต่อ)

แหล่งข้อมูล	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
3.3 แผ่นพับ	2.21 (1.10)	น้อย	3.69 (0.82)	มาก
3.4 วิทยุกระจายเสียง	2.71 (1.01)	ปานกลาง	3.34 (1.00)	ปานกลาง
3.5 วิทยุโทรทัศน์	3.27 (1.15)	ปานกลาง	3.53 (1.01)	มาก
3.6 วิดีทัศน์	1.72 (1.00)	น้อยที่สุด	3.44 (0.87)	มาก
4.สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	1.50 (0.97)	น้อยที่สุด	2.98 (0.94)	ปานกลาง
4.1 อินเทอร์เน็ต	1.68 (1.10)	น้อยที่สุด	3.25 (1.01)	ปานกลาง
4.2 เว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทาง การเกษตร	1.55 (1.01)	น้อยที่สุด	3.03 (0.86)	ปานกลาง
4.3 การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e- commerce)	1.25 (0.68)	น้อยที่สุด	2.81 (0.93)	ปานกลาง
4.4 ไลน์(Line)	1.56 (1.06)	น้อยที่สุด	2.97 (0.96)	ปานกลาง
4.5 เฟสบุ๊ก (Facebook)	1.48 (1.01)	น้อยที่สุด	2.84 (0.98)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า

1) สื่อสารแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.74) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.33) รองลงมาคือ เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย = 2.60) และการติดต่อระหว่างกันทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 2.31)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.27) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.53) รองลงมาคือ เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.34) และการติดต่อระหว่างกันทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 2.94)

2) สื่อสารแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.74) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประชุม (ค่าเฉลี่ย = 3.27) รองลงมาคือ การอบรม (ค่าเฉลี่ย = 3.23) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย = 2.44) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย = 2.02)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.95) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.09) รองลงมาคือ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย = 3.97) การประชุม (ค่าเฉลี่ย = 3.91) และการอบรม (ค่าเฉลี่ย = 3.84)

3) สื่อสารแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.51) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 6 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.27) รองลงมาคือ หนังสือด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.82) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 2.71) นิตยสารการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.37) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 2.21) และวีดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 1.72)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.54) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 6 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หนังสือด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.72) รองลงมาคือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 3.69) วิทยุโทรทัศน์ และนิตยสารการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.53) วีดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.44) และวิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 3.44)

4) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับน้อยที่สุด(ค่าเฉลี่ย =1.50) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่อินเทอร์เน็ต(ค่าเฉลี่ย =1.68) รองลงมาคือไลน์(Line) ($\bar{x}$ =1.56)เว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย =1.55) เฟสบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย =1.48) และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce)(ค่าเฉลี่ย =1.25)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.98) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย =3.25) รองลงมาคือ เว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย =3.03)ไลน์(Line) (ค่าเฉลี่ย =2.97) เฟสบุ๊ก (Facebook)(ค่าเฉลี่ย =2.84) และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) (ค่าเฉลี่ย=2.81)

ตาราง 4.5 สรุประดับการได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)		
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
1.สื่อสารแบบรายบุคคล	2.74 (1.19)	ปานกลาง	1	3.27 (0.88)	ปานกลาง	3
2.สื่อสารแบบกลุ่ม	2.74 (1.02)	ปานกลาง	1	3.95 (0.96)	มาก	1
3.สื่อสารแบบมวลชน	2.51 (1.07)	น้อย	3	3.54 (0.68)	มาก	2
4.สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	1.50 (0.97)	น้อยที่สุด	4	2.98 (0.94)	ปานกลาง	4

จากตารางที่ 4.5 สรุประดับการได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ด้านสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับน้อย และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ด้านสื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับมาก สื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.6 ระดับความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

แหล่งข้อมูล	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน		มาตรฐาน	
1.สื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคล	3.00	ปานกลาง	3.48	มาก
	(1.04)		(1.00)	
1.1 เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน	3.13	ปานกลาง	3.69	มาก
	(0.99)		(0.99)	
1.2 เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่สำนักงาน	3.02	ปานกลาง	3.44	มาก
	(1.02)		(0.84)	
1.3 การติดต่อระหว่างกันทางโทรศัพท์	2.85	ปานกลาง	3.31	ปานกลาง
	(1.12)		(1.17)	
2.สื่อสารแบบกลุ่ม	2.95	ปานกลาง	3.86	มาก
	(1.00)		(0.96)	
2.1 การประชุม	3.19	ปานกลาง	3.88	มาก
	(0.94)		(0.94)	
2.2 การอบรม	3.17	ปานกลาง	3.91	มาก
	(0.94)		(0.96)	
2.3 การสาธิต	2.91	ปานกลาง	3.84	มาก
	(1.05)		(0.96)	
2.4 การศึกษาดูงาน	2.56	น้อย	3.81	มาก
	(1.08)		(1.01)	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
3.สื่อสารแบบมวลชน	2.72 (0.90)	ปานกลาง	3.47 (0.87)	มาก
3.1หนังสือด้านการเกษตร	2.94 (0.90)	ปานกลาง	3.47 (1.01)	มาก
3.2 นิตยสารการเกษตร	2.86 (0.95)	ปานกลาง	3.47 (0.76)	มาก
3.3 แผ่นพับ	2.73 (0.94)	ปานกลาง	3.63 (0.87)	มาก
3.4 วิทยุกระจายเสียง	2.75 (0.98)	ปานกลาง	3.56 (0.71)	มาก
3.5 วิทยุโทรทัศน์	2.79 (0.94)	ปานกลาง	3.44 (0.84)	มาก
3.6 วีดิทัศน์	2.29 (0.95)	น้อย	3.28 (0.88)	ปานกลาง
4.สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	1.48 (0.85)	น้อยที่สุด	3.02 (0.85)	ปานกลาง
4.1 อินเทอร์เน็ต	1.69 (1.15)	น้อยที่สุด	3.25 (0.95)	ปานกลาง
4.2 เว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตร	1.52 (0.97)	น้อยที่สุด	3.00 (0.80)	ปานกลาง
4.3 การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce)	1.29 (0.70)	น้อยที่สุด	2.91 (0.85)	ปานกลาง
4.4 ไลน์(Line)	1.46 (0.95)	น้อยที่สุด	3.03 (0.82)	ปานกลาง
4.5เฟสบุ๊ก (Facebook)	1.45 (0.98)	น้อยที่สุด	2.94 (0.87)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ระดับความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า

1) สื่อสารแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.00) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.13) รองลงมาคือ เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.02) และการติดต่อระหว่างกันทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 2.85)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.48) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไปพบเกษตรกรที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาคือ เกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.44) และการติดต่อระหว่างกันทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 3.31)

2) สื่อสารแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.95) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประชุม (ค่าเฉลี่ย = 3.19) รองลงมาคือ การอบรม (ค่าเฉลี่ย = 3.17) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย = 2.91) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย = 2.56)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.86) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การอบรม (ค่าเฉลี่ย = 3.91) รองลงมาคือการประชุม (ค่าเฉลี่ย = 3.88) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย = 3.84) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.81)

3) สื่อสารแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.72) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 6 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หนังสือด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.94) รองลงมาคือ นิตยสารการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.86) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.79) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 2.75) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 2.73) และวีดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.29)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.47) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 6 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) รองลงมาคือวิทยุกระจายเสียง

(ค่าเฉลี่ย =3.56) นิตยสารการเกษตร และหนังสือด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย =3.47) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย =3.44) และ วีดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย =3.28)

4) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย =1.48) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย =1.69) รองลงมาคือเว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย=1.52) ไลน์(Line) (ค่าเฉลี่ย =1.46) เฟสบุ๊ก (Facebook)(ค่าเฉลี่ย=1.45) และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce)(ค่าเฉลี่ย=1.29)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.02) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย=3.25) รองลงมาคือไลน์ (Line)(ค่าเฉลี่ย =3.03)เว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย=3.00) เฟสบุ๊ก (Facebook)(ค่าเฉลี่ย=2.94) และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce)(ค่าเฉลี่ย=2.91)

ตาราง 4.7 สรุประดับความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)		
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
	ส่วน			ส่วน		
	เบี่ยงเบนมาตรฐาน			เบี่ยงเบนมาตรฐาน		
1.สื่อสารแบบรายบุคคล	3.00 (1.04)	ปานกลาง	1	3.48 (1.00)	มาก	2
2.สื่อสารแบบกลุ่ม	2.95 (1.00)	ปานกลาง	2	3.86 (0.96)	มาก	1
3.สื่อสารแบบมวลชน	2.72 (0.90)	ปานกลาง	3	3.47 (0.87)	มาก	3
4.สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	1.48 (0.85)	น้อยที่สุด	4	3.02 (0.85)	ปานกลาง	4

จากตารางที่ 4.7 ระดับความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินิธิ์พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีระดับความรู้ที่ได้ด้านสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ระดับความรู้ที่ได้รับด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิธิ์ ด้านสื่อสารแบบกลุ่ม สื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับมาก และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวหอมมะลินิธิ์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

สภาพการผลิตข้าวหอมมะลินิธิ์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 5 ประเด็น ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.8 การปฏิบัติในการผลิตข้าวหอมมะลินิธิ์ของเกษตรกร

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
1. การเลือกพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.1 เลือกพื้นที่มีขนาดใหญ่ติดกัน ติดต่อกัน หรือหลายแปลงรวมกัน	90	71.4	29	90.6
1.2 เลือกพื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่สารเคมีติดต่อกันย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี	114	90.5	30	93.8
1.3 เลือกพื้นที่ปลูกมีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และไม่มีสารพิษตกค้าง	112	88.9	32	100.0

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (N=32)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.4 เลือกพื้นที่ที่มีความอุดม สมบูรณ์ของดินสูงถึงปานกลาง	118	93.7	32	100.0
1.5 เลือกพื้นที่ปลูกที่อยู่ห่างไกล โรงงาน ห่างจากพื้นที่ที่มีการใช้ สารเคมีการเกษตร	122	96.8	32	32
2. การเตรียมการก่อนการปลูก				
2.1 เตรียมดินให้เหมาะสมกับ วิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์	123	97.6	32	100.0
2.2 ไม่ใช้สารกำจัดวัชพืชร่วมกับ การเตรียมดิน	115	91.3	31	96.9
2.3 ไม่เผาตอซังและเศษวัสดุ อินทรีย์ในแปลงนา	115	91.3	32	100.0
2.4 โถกกลบตอซังในแปลงนา	124	98.4	32	100.0
2.5 เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินโดยการ ปลูกพืชตระกูลถั่วและใช้ อินทรีย์วัตถุ เช่นปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ชีวภาพ เป็นต้น	121	96.0	32	100.0
3. การปลูก				
3.1 เลือกใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพดี ตรงตามสายพันธุ์	124	98.4	32	100.0
3.2 เลือกใช้พันธุ์ข้าวที่มีความ ต้านทานต่อโรคและแมลง	120	95.2	32	100.0
3.3 เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิต แบบอินทรีย์	122	96.8	32	100.0
3.4 เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มาจาก แหล่งที่เชื่อถือได้	122	96.8	32	100.0

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3.5 ปลุกข้าวโดยการหว่านข้าวแห้งเพราะขาดแคลนแรงงาน	126	100.0	20	62.5
4. การดูแลรักษา				
4.1 ปลุกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค	105	83.3	31	96.9
4.2 อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ ตัวห้ำ ตัวเบียน	100	79.4	30	93.8
4.3 ใช้สารสกัดจากพืชสะเดา ข่า ตะไคร้หอม และใบแคฝรั่ง ในการกำจัดโรคและแมลง	101	80.2	31	96.9
4.4 ใช้วิธีการ เช่น ใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดัก และใช้กาวเหนียว	68	54.0	22	68.8
4.5 มีการควบคุมระดับน้ำในแปลงปลูกให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นข้าวอย่างสม่ำเสมอ	118	93.7	29	90.6
5. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
5.1 เก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง	122	96.8	28	87.5
5.2 มีสถานที่เก็บข้าวที่ปราศจากการเจือปนของสารเคมี	119	94.4	29	90.6
5.3 แยกเก็บข้าวอินทรีย์กับข้าวที่ผลิตโดยวิธีอื่นอย่างชัดเจน	118	93.7	29	90.6

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5.4 ทำความสะอาดเครื่องสีก่อนทำการสีข้าว แยกสีจากข้าวทั่วไป	104	82.5	29	90.6
5.5 ใช้กระสอบปุ๋ยเคมีเก่าหรือกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิต	55	43.7	4	12.5

จากตารางที่ 4.8 ระดับการปฏิบัติในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) การเลือกพื้นที่

1.1) การเลือกพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ติดกัน ต่อต่อกัน หรือหลายแปลงรวมกัน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.4) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 28.6) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4) ไม่ปฏิบัติ

1.2) การเลือกพื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช้สารเคมีติดต่อกันย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.5) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.5) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3) ไม่ปฏิบัติ

1.3) การเลือกพื้นที่ปลูกมีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และไม่มีสารพิษตกค้าง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.9) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 11.1) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

1.4) การเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูงถึงปานกลาง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.7) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

1.5) การเลือกพื้นที่ปลูกที่อยู่ห่างไกลโรงงาน ห่างจากพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมี การเกษตร พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

2) การเตรียมการก่อนการปลูก

2.1) การเตรียมดินให้เหมาะสมกับวิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 2.4) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

2.2) การไม่ใช้สารกำจัดวัชพืชร่วมกับการเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.3) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 8.7) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.1) ไม่ปฏิบัติ

2.3) การไม่เผาตอซังและเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.3) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 8.7) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

2.4) การไถกลบตอซังในแปลงนา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.4) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 1.6) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

2.5) การเพิ่มอินทรีย์วัตถุ โดยการปลูกพืชตระกูลถั่วและใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.0) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.0) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

3) การปลูก

3.1) การเลือกใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพดีตรงตามสายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.4) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 1.6) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

3.2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.2) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.8) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

3.3) การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่ผลิตแบบอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

3.4) การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ

3.5) การปลูกข้าวโดยการหว่านข้าวแห้ง เพราะขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.5) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 37.5) ไม่ปฏิบัติ

4) การดูแลรักษา

4.1) การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.3) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 16.7) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.1) ไม่ปฏิบัติ

4.2) การอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ ตัวห้ำ ตัวเบียน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.4) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 20.6) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3) ไม่ปฏิบัติ

4.3) การใช้สารสกัดจากพืชสะเดา ข่า ตะไคร้หอม และใบแคฝรั่ง ในการกำจัดโรคและแมลง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.2) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 19.8) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.1) ไม่ปฏิบัติ

4.4) การใช้วิธีการ เช่น ใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดัก และใช้กาบเหนียว พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.0) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 46.0) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 31.3) ไม่ปฏิบัติ

4.5) มีการควบคุมระดับน้ำในแปลงปลูกให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นข้าวอย่างสม่ำเสมอ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.7) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4) ไม่ปฏิบัติ

5) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5.1) การเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.8) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.5) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 12.5) ไม่ปฏิบัติ

5.2) มีสถานที่เก็บข้าวที่ปราศจากการเจือปนของสารเคมี พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.4) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 5.6) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4) ไม่ปฏิบัติ

5.3) การแยกเก็บข้าวอินทรีย์กับข้าวที่ผลิตโดยวิธีอื่นอย่างชัดเจน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.7) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 6.3) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4) ไม่ปฏิบัติ

5.4) การทำความสะอาดเครื่องสีก่อนทำการสีข้าว แยกสีจากข้าวทั่วไป พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.5) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 17.5) ไม่ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.6) ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 9.4) ไม่ปฏิบัติ

5.5) การใช้กระสอบปุ๋ยเคมีเก่าหรือกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิต พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.3) ไม่ปฏิบัติ และเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.7) ปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.5) ไม่ปฏิบัติ และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 12.5) ปฏิบัติ

ตารางที่ 4.9 ระดับการปฏิบัติในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร

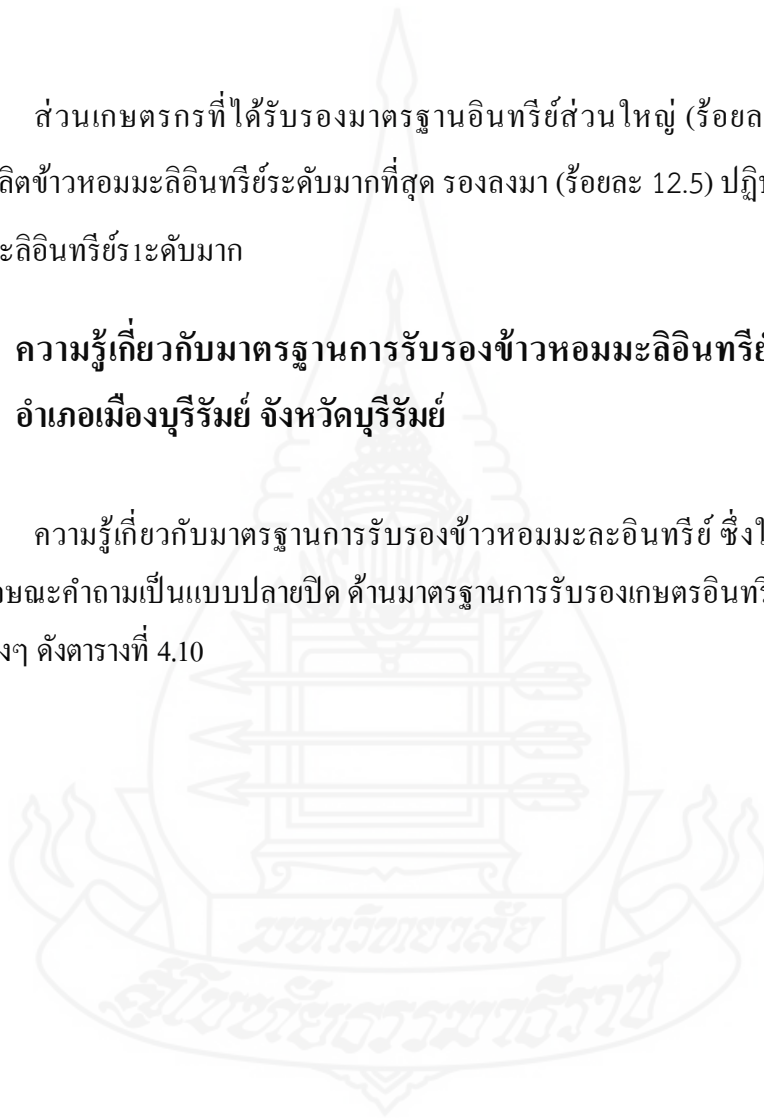
คะแนนความรู้ความเข้าใจ (ช่วงคะแนน)	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-5 -ข้อ (น้อยที่สุด)	0	0.0	0	0.0
6-10 ข้อ (น้อย)	0	0.0	0	0.0
11-15 ข้อ (ปานกลาง)	3	2.4	0	0
16-20 ข้อ (มาก)	27	21.4	4	12.5
21-25 ข้อ (มากที่สุด)	96	76.2	28	87.5

จากตาราง 4.9 ระดับการปฏิบัติในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.2) ปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 21.4) ปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ระดับมาก และปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ระดับปานกลาง (ร้อยละ 2.4) ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.5) ปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 12.5) ปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ระดับมาก

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ ซึ่งใช้ในแบบสัมภาษณ์ กำหนดลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด ด้านมาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์ มีรายละเอียดตามประเด็นต่างๆ ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์

ประเด็น	เฉลย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
		จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ	จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ
1. แหล่งน้ำที่ใช้ปลูกข้าวอินทรีย์ ไม่ไหลผ่านชุมชนหรือแหล่ง อุตสาหกรรม	ถูก	118 (93.7)	4	30 (93.8)	13
2. ระยะปรับเปลี่ยนจากนาเคมี เป็นนาอินทรีย์ คือ 1 ปี	ผิด	20 (15.9)	18	27 (84.4)	17
3. พื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ สามารถขอการรับรองมาตรฐาน ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้	ผิด	46 (36.5)	16	27 (84.4)	17
4. สามารถปลูกข้าวอินทรีย์ใน แปลงที่ติดถนนใหญ่ได้โดยปลูก พืชแนวกันชน (Buffer Zone)	ถูก	96 (76.2)	13	14 (43.8)	20
5. พื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน ต่ำถึงปานกลาง	ผิด	21 (16.7)	17	18 (56.3)	19
6. สามารถปลูกข้าวอินทรีย์สลับ กับปลูกข้าวนาเคมีได้	ผิด	108 (85.7)	9	31 (96.9)	6
7. ใช้สารกำจัดวัชพืชในช่วงการ เตรียมดิน	ผิด	117 (92.9)	5	31 (96.9)	6
8. ไม่มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตรก่อน นำออกไปใช้งานและทำความ สะอาดทุกครั้งหลังการใช้งาน	ผิด	87 (69.0)	14	31 (96.9)	6
9. เผาตอซังและเศษวัสดุอินทรีย์ ในแปลงนาได้	ผิด	112 (88.9)	7	32 (100.0)	1

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	เฉลย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (N=32)	
		จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ	จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ
10. ใช้สารเคมีก่อนและหลังการ ทำนา	ผิด	119 (94.4)	5	32 (100.0)	1
11. มีการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน โดยการปลูกพืชตระกูลถั่วและใช้ อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ชีวภาพ เป็นต้น	ถูก	124 (98.4)	1	31 (96.9)	6
12. ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการ เก็บรักษาโดยใช้สารเคมี	ผิด	98 (77.8)	12	30 (93.8)	13
13. ตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าว อินทรีย์ อนุญาตให้ใช้พันธุ์ที่มี การตัดต่อพันธุกรรมได้	ผิด	51 (40.4)	15	28 (87.5)	16
14. หากมีโรคและแมลงใช้สกัด จากพืชหรือสารอินทรีย์ที่อนุญาต ควบคุมและกำจัด	ถูก	110 (87.3)	8	31 (96.9)	6
15. สารชีวภัณฑ์ หมายถึง สารที่ สกัดจากสิ่งมีชีวิต ใช้ป้องกัน กำจัดศัตรูพืช	ถูก	104 (82.5)	11	31 (96.9)	6
16. เก็บเกี่ยวผลผลิตโดยคำนึงถึง ความสุกแก่ของผลผลิต	ถูก	124 (98.4)	1	30 (93.8)	13
17. อุปกรณ์และภาชนะในการขน ย้ายผลผลิตสามารถป้องกันการ ปนเปื้อนของข้าวพันธุ์อื่นได้	ถูก	105 (83.3)	10	32 (100.0)	1
18. สถานที่เก็บรักษาข้าวเปลือก มีการเก็บแยกตามพันธุ์ข้าวเป็น สัดส่วน ไม่อยู่ในบริเวณเดียวกัน กับสถานที่วางสารเคมี	ถูก	123 (97.6)	3	31 (96.9)	6

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	เฉลย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
		จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ	จำนวน (ร้อยละ)	ลำดับ
19. ทำความสะอาดเครื่องสี ก่อนทำการสีข้าว แยกสีจาก ข้าวทั่วไป	ถูก	115 (91.3)	5	32 (100.0)	1
20. การจดบันทึก เป็น ข้อกำหนดที่จำเป็นในการ ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตร อินทรีย์	ถูก	123 (97.6)	3	32 (100.0)	1

จากตารางที่ 4.10 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร
ทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) การเลือกพื้นที่ปลูก

1.1) แหล่งน้ำที่ใช้ปลูกข้าวอินทรีย์ไม่ไหลผ่านชุมชนหรือแหล่งอุตสาหกรรม
พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.7) มีความรู้ความเข้าใจ
ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.8) มีความรู้ความเข้าใจ

1.2) ระยะปรับเปลี่ยนจากนาเคมีเป็นนาอินทรีย์ คือ 1 ปี พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้
รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบหนึ่งในห้า (ร้อยละ 15.9) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรอง
มาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.4) มีความรู้ความเข้าใจ

1.3) พื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์สามารถขอการรับรองมาตรฐานข้าวหอมมะลิอินทรีย์
ได้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.5) มีความรู้ความเข้าใจ
ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.4) มีความรู้ความเข้าใจ

1.4) สามารถปลูกข้าวอินทรีย์ในแปลงที่ติดถนนใหญ่ได้โดยปลูกพืชแนวกันชน
(Buffer Zone) พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 76.2) มี

ความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.8) มีความรู้ความเข้าใจ

2) การเตรียมการก่อนปลูก

2.1) พื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบหนึ่งในห้า (ร้อยละ 16.7) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 56.3) มีความรู้ความเข้าใจ

2.2) สามารถปลูกข้าวอินทรีย์สลับกับปลูกข้าวนาเคมีได้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.7) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

2.3) การใช้สารกำจัดวัชพืชในช่วงการเตรียมดินพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.9) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

2.4) ไม่มีการตรวจสอบสภาพเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรก่อนนำออกไปใช้งาน และทำความสะอาดทุกครั้งหลังการใช้งานพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.0) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

2.5) เผาตอซังและเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนาได้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.9) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีความรู้ความเข้าใจ

2.6) การใช้สารเคมีก่อนและหลังการทำนาเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.4) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีความรู้ความเข้าใจ

2.7) มีการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินโดยการปลูกพืชตระกูลถั่วและใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้นพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.4) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

3) การปลูก

3.1) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการเก็บรักษาโดยใช้สารเคมีพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 77.8) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.8) มีความรู้ความเข้าใจ

3.2) ตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์ อนุญาตให้ใช้พื้นที่ที่มีการตัดต่อพันธุกรรม ได้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 40.4) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.5) มีความรู้ความเข้าใจ

4) การดูแลรักษา

4.1) หากมีโรคและแมลงใช้สกัดจากพืชหรือสารอินทรีย์ที่อนุญาต ควบคุมและ กำจัดพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.3) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

4.2) สารชีวภัณฑ์ หมายถึงสารที่สกัดจากสิ่งมีชีวิต ใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.5) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

5) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5.1) เก็บเกี่ยวผลผลิตโดยคำนึงถึงความสุกแก่ของผลผลิตพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.4) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.8) มีความรู้ความเข้าใจ

5.2) อุปกรณ์และภาชนะในการขนย้ายผลผลิตสามารถป้องกันการปนเปื้อนของ ข้าวพันธุ์อื่นได้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.3) มีความรู้ ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีความรู้ความเข้าใจ

5.3) สถานที่เก็บรักษาข้าวเปลือก มีการเก็บแยกตามพันธุ์ข้าวเป็นส่วน ไม่อยู่ใน บริเวณเดียวกันกับสถานที่วางสารเคมีพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.6) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.9) มีความรู้ความเข้าใจ

5.4) ทำความสะอาดเครื่องสีก่อนทำการสีข้าว แยกสีจากข้าวทั่วไปพบว่า เกษตรกร ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.3) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับ รองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีความรู้ความเข้าใจ

6) การบันทึกข้อมูลเอกสาร พบว่า การจดบันทึก เป็นข้อกำหนดที่จำเป็นในการปฏิบัติ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.6) มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มี ความรู้ความเข้าใจ

ตารางที่ 4.11 ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์

คะแนนความรู้ความเข้าใจ (ช่วงคะแนน)	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวนผู้ตอบ คำถามได้ถูกต้อง	ร้อยละ	จำนวน ผู้ตอบคำถาม ได้ถูกต้อง	ร้อยละ
1-4 คะแนน(น้อยที่สุด)	0	0.0	0	0.0
5-8 คะแนน (น้อย)	0	0.0	0	0.0
9-12 คะแนน (ปานกลาง)	18	14.3	2	6.3
13-16 คะแนน(มาก)	62	49.2	0	0.0
17-20 คะแนน (มากที่สุด)	46	36.5	30	93.7
คะแนนต่ำสุด		10.00		11.00
คะแนนสูงสุด		20.00		20.00
คะแนนเฉลี่ย		15.26		18.15
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		2.22		1.88

จากตารางที่ 4.11 ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.2) มีความรู้ความเข้าใจมาก (ร้อยละ 36.5) มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดและ (ร้อยละ 14.3) มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.7) มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด และ (ร้อยละ 6.3) มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง เช่นเดียวกัน

จากการวัดระดับความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ตามมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ผลการวัดระดับปรากฏว่าเกษตรกรทำคะแนนได้น้อยสุด 10.00 คะแนน ทำคะแนนได้มากที่สุด 20.00 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 15.26 คะแนน ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ผลการวัดปรากฏว่าเกษตรกรทำคะแนนได้น้อยสุด 11.00 คะแนน ทำคะแนนได้มากที่สุด 20.00 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 18.15 คะแนน ในภาพรวมจากการวัดความรู้ความเข้าใจ พบว่าเกษตรกรเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 สภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

4.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1. วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน	2.97 (1.20)	ปานกลาง	3.80 (0.83)	มาก
1.1 การเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา	3.42 (0.94)	มาก	3.66 (0.82)	มาก
1.2 การจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้	3.42 (0.93)	มาก	4.09 (0.68)	มาก
1.3 การจัดทำแปลงเรียนรู้	2.79 (1.42)	ปานกลาง	3.69 (0.85)	มาก
1.4 การศึกษาดูงาน	2.46 (1.39)	น้อย	3.78 (0.90)	มาก
1.5 การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้	2.76 (1.32)	ปานกลาง	3.78 (0.90)	มาก
1.5 การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้	2.76 (1.32)	ปานกลาง	3.78 (0.90)	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ผล
2. เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิต ข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรอง				
2.1 การเตรียมพื้นที่ปลูก	3.72 (0.92)	มาก	3.92 (0.91)	มาก
2.1.1 การคัดเลือกพื้นที่ปลูก	3.72 (0.91)	มาก	3.75 (0.91)	มาก
2.1.2 การเตรียมดินปลูก	3.72 (0.94)	มาก	4.09 (0.92)	มาก
2.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์	3.46 (1.16)	มาก	3.98 (0.93)	มาก
2.2.1 การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์	3.87 (0.92)	มาก	4.06 (0.98)	มาก
2.2.2 การทดสอบความงอก	3.06 (1.41)	ปานกลาง	3.91 (0.89)	มาก
2.3 วิธีการปลูกที่เหมาะสม	2.95 (1.07)	ปานกลาง	3.79 (1.05)	มาก
2.3.1 การปลูกแบบปักดำ	2.94 (1.08)	ปานกลาง	3.53 (0.98)	มาก
2.3.2 การปลูกแบบหว่าน แห้ง	3.71 (0.90)	มาก	4.00 (1.16)	มาก
2.3.3 การปลูกแบบหยอด	2.21 (1.23)	น้อย	3.84 (1.01)	มาก
2.4 การจัดการความอุดมสมบูรณ์ ของดิน	3.61 (0.90)	มาก	4.04 (0.85)	มาก
2.4.1 การปลูกพืชหมุนเวียน	3.45 (1.05)	มาก	3.88 (0.94)	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.4.2 การเพิ่มความอุดม สมบูรณ์ของดินโดยการปลูกปุ๋ย พืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ชีวภาพ	3.87 (0.84)	มาก	3.91 (0.89)	มาก
2.4.3 การวิเคราะห์ดินก่อน- หลังปลูกข้าว	3.25 (0.80)	ปานกลาง	3.97 (0.82)	มาก
2.4.4 การไถกลบตอซัง	3.90 (0.91)	มาก	4.41 (0.75)	มากที่สุด
2.5 การดูแลรักษา	3.05 (0.90)	ปานกลาง	3.90 (1.02)	มาก
2.5.1 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จาก ธรรมชาติ	3.81 (0.81)	มาก	4.22 (0.83)	มากที่สุด
2.5.2 การใช้อินทรีย์วัตถุ บางอย่างทดแทน	3.21 (0.69)	ปานกลาง	3.63 (1.00)	มาก
2.5.3 การควบคุมวัชพืชโดย วิธีกล	2.66 (1.10)	ปานกลาง	3.91 (1.02)	มาก
2.5.4 การป้องกันกำจัดโรค โดยชีววิธี	2.60 (1.25)	ปานกลาง	3.78 (0.83)	มาก
2.5.5 การป้องกันกำจัดแมลง และศัตรูศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ ศัตรูธรรมชาติ	2.98 (1.18)	ปานกลาง	3.97 (0.78)	มาก
2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการ	3.49 (0.98)	มาก	3.89 (0.76)	มาก
2.6.1 การเก็บเกี่ยวข้าว ในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ด เปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะเวลา ปลับปลิง	4.01 (0.96)	มาก	4.03 (0.74)	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		อินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.6.2 การลดความชื้น ผลผลิต	3.43 (0.98)	มาก	3.94 (0.75)	มาก
2.6.3 การขนย้ายผลผลิต	3.04 (1.18)	ปานกลาง	3.72 (0.95)	มาก
2.7 การเก็บรักษาผลผลิตและบรรจุ ภัณฑ์	3.35 (1.52)	ปานกลาง	3.80 (0.89)	มาก
2.7.1 การเก็บรักษาผลผลิต	3.71 (0.92)	มาก	3.78 (0.94)	มาก
2.7.2 สถานที่เก็บผลผลิต	3.57 (1.07)	มาก	3.78 (0.83)	มาก
2.7.3 ภาชนะบรรจุผลผลิต	3.25 (1.28)	ปานกลาง	3.81 (0.93)	มาก
2.7.4 การแปรรูปผลผลิต	2.87 (1.29)	ปานกลาง	3.84 (0.88)	มาก
2.8 การตลาด/การรวมกลุ่ม	2.92 (1.14)	ปานกลาง	3.82 (0.86)	มาก
2.8.1 ช่องทางการจำหน่าย ผลผลิต	3.05 (1.05)	ปานกลาง	3.81 (0.85)	มาก
2.8.2 การบริหารจัดการ กลุ่มในการผลิต	2.79 (1.23)	ปานกลาง	3.84 (0.88)	มาก
3. ด้านการสนับสนุน				
3.1 ปัจจัยการผลิต	2.96 (1.14)	ปานกลาง	3.72 (0.86)	มาก
3.1.1 สนับสนุนปัจจัย การผลิต	3.37 (0.96)	ปานกลาง	3.84 (0.76)	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
3.1.2 ประสานงานแหล่ง ปัจจัยการผลิต	2.89 (1.16)	ปานกลาง	3.75 (0.91)	มาก
3.1.3 ประสานงานแหล่ง เงินทุน	2.64 (1.31)	ปานกลาง	3.59 (0.91)	มาก
3.2 การตลาด	3.00 (1.22)	ปานกลาง	3.82 (0.71)	มาก
3.2.1 การประชาสัมพันธ์ ผลผลิตให้แพร่หลาย	3.50 (0.91)	มาก	3.72 (0.77)	มาก
3.2.2 การวางแผนการ ผลิตและการตลาด	2.75 (1.13)	ปานกลาง	3.88 (0.75)	มาก
3.2.3 การประกันราคา ผลผลิต	2.87 (1.44)	ปานกลาง	3.84 (0.67)	มาก
3.2.4 การประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต	2.90 (1.43)	ปานกลาง	3.84 (0.67)	มาก

จากตารางที่ 4.12 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร
ทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่า เกษตรกร
ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง
(ค่าเฉลี่ย = 2.97) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย ได้แก่ การเชื่อมโยงที่บ้านหรือไร่นาและการจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.42)
เท่ากันรองลงมาคือการจัดทำแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 2.79) การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้
(ค่าเฉลี่ย = 2.76) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย = 2.46) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์
อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.80) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 5 ประเด็น โดย

เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่การจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย =4.09) รองลงมา คือการศึกษา ดูงาน การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้ (ค่าเฉลี่ย =3.78) เท่ากัน การจัดทำแปลง เรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย =3.69) และการเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา (ค่าเฉลี่ย =3.66)

2) เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ปลูก การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกที่เหมาะสม การจัดการความอุดมสมบูรณ์ ของดิน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาผลผลิตและบรรจุ ถิ่นท์ และการตลาด/การรวมกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การเตรียมพื้นที่ปลูก พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมการเตรียมพื้นที่ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.72) โดยเกษตรกรได้รับการ ส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การคัดเลือกพื้นที่ปลูก และการเตรียมดินปลูก (ค่าเฉลี่ย =3.72) เท่ากัน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการเตรียมพื้นที่ ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.92) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การเตรียม ดินปลูก และการคัดเลือกพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย =4.09 และ 3.75) ตามลำดับ

2.2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมการเตรียมเมล็ดพันธุ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.46) โดยเกษตรกรได้รับการ ส่งเสริมในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.87) และได้รับการส่งเสริมในการ ทดสอบความงอกในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.06)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการเตรียม เมล็ดพันธุ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.98) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ และการทดสอบความงอกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =4.06 และ 3.91)ตามลำดับ

2.3) วิธีการปลูกที่เหมาะสม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมวิธีการปลูกที่เหมาะสมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.95) โดยเกษตรกรได้รับ การส่งเสริมในการปลูกแบบหว่านแห้งในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.71) เกษตรกรได้รับการส่งเสริม ในการปลูกแบบปักดำในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.94) และได้รับการส่งเสริมในการปลูกแบบ หยอดในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย =2.21)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมวิธีการปลูกที่ เหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.79) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการปลูกแบบหว่านแห้ง การปลูกแบบหยอด และการปลูกแบบปักดำในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =4.00, 3.84 และ 3.53) ตามลำดับ

2.4) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.61) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการไถกลบตอซัง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และการปลูกพืชหมุนเวียนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90, 3.87 และ 3.45) ตามลำดับ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการวิเคราะห์ดินก่อนหลังปลูกข้าวในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.25)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.04) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการไถกลบตอซังในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.41) เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการวิเคราะห์ดินก่อนหลังปลูกข้าวการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และการปลูกพืชหมุนเวียนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97, 3.91 และ 3.88) ตามลำดับ

2.5) การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการดูแลรักษาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.05) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.81) และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทน การป้องกันกำจัดแมลงและศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ การควบคุมวัชพืชโดยวิธีกล และการป้องกันกำจัดโรคโดยชีววิธีในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.21, 2.98, 2.66 และ 2.60) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการดูแลรักษาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.22) และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการการป้องกันกำจัดแมลงและศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติการควบคุมวัชพืชโดยวิธีกลการป้องกันกำจัดโรคโดยชีววิธีและการใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97, 3.91, 3.78 และ 3.63) ตามลำดับ

2.6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.49) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง และการลดความชื้นผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.01 และ 3.43) ตามลำดับ และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการขนย้ายผลผลิตในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.04)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง การลดความชื้นผลผลิต และการขนย้ายผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.03, 3.94 และ 3.72) ตามลำดับ

2.7) การรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.35) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการเก็บรักษาผลผลิต และสถานที่เก็บผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.71 และ 3.57) ตามลำดับ และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมภาชนะบรรจุผลผลิต และการแปรรูปผลผลิตในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.25 และ 2.87) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.80) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการแปรรูปผลผลิตภาชนะบรรจุผลผลิตการเก็บรักษาผลผลิต และสถานที่เก็บผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84, 3.81, 3.78 และ 3.78) ตามลำดับ

2.8) การตลาด/การรวมกลุ่ม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมในการตลาด/การรวมกลุ่มในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.92) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในช่องทางการจำหน่ายผลผลิต และการบริหารจัดการกลุ่มในการผลิตในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.05 และ 2.79) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมในการตลาด/การรวมกลุ่มในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.82) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการบริหารจัดการกลุ่มในการผลิต และช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84 และ 3.81) ตามลำดับ

3) ด้านการสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยการผลิต และการตลาดมีรายละเอียดดังนี้

3.1) ปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมปัจจัยการผลิตในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.96) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยการผลิต การประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิต และการประสานงานแหล่งเงินทุนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.37, 2.89 และ 2.64) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมปัจจัยการผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.72) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยการผลิต การประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิต และการประสานงานแหล่งเงินทุนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.84, 3.75 และ 3.59) ตามลำดับ

3.2) การตลาด พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการตลาดในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.00) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลายในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.50) และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต การประกันราคาผลผลิต และการวางแผนการผลิต และการตลาดในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.90, 2.87 และ 2.75) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการตลาดในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.82) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการวางแผนการผลิตและการตลาดการประกันราคาผลผลิตการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต และการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลายในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.88, 3.84, 3.84 และ 3.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 สรุปการได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)		
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	มาตรฐาน			มาตรฐาน		
1.วิธีการส่งเสริมวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน	2.97 (1.20)	ปานกลาง	3	3.80 (0.83)	มาก	2
2.เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน	3.32 (1.22)	ปานกลาง	1	3.89 (0.91)	มาก	1
3.ด้านการสนับสนุน	2.98 (1.18)	ปานกลาง	2	3.77 (0.76)	มาก	3
สรุปรวม	3.09 (1.20)	ปานกลาง		3.82 (0.84)	มาก	

จากตารางที่ 4.13 สรุปการได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ด้านการสนับสนุน และด้านวิธีการส่งเสริมวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน วิธีการส่งเสริมวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก

4.2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.14 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน	3.47 (0.85)	มาก	3.89 (0.79)	มาก
1.1 การเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา	2.90 (0.83)	ปานกลาง	3.75 (0.84)	มาก
1.2 การจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้	3.75 (0.72)	มาก	4.06 (0.75)	มาก
1.3 การจัดทำแปลงเรียนรู้	3.79 (0.84)	มาก	3.88 (0.79)	มาก
1.4 การศึกษาดูงาน	3.47 (1.05)	มาก	3.88 (0.83)	มาก
1.5 การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้	3.44 (1.03)	มาก	3.88 (0.75)	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
2. เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิต ข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน				
2.1 การเตรียมพื้นที่ปลูก	3.88 (0.80)	มาก	3.89 (0.73)	มาก
2.1.1 การคัดเลือกพื้นที่ปลูก	3.87 (0.85)	มาก	3.88 (0.70)	มาก
2.1.2 การเตรียมดินปลูก	3.89 (0.76)	มาก	3.91 (0.77)	มาก
2.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์	3.94 (0.82)	มาก	3.92 (0.72)	มาก
2.2.1 การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์	3.97 (0.86)	มาก	3.97 (0.69)	มาก
2.2.2 การทดสอบความงอก	3.91 (0.79)	มาก	3.88 (0.75)	มาก
2.3 วิธีการปลูกที่เหมาะสม	3.41 (1.07)	มาก	3.84 (0.87)	มาก
2.3.1 การปลูกแบบปักดำ	3.09 (1.17)	ปานกลาง	3.69 (0.96)	มาก
2.3.2 การปลูกแบบหว่าน	3.84 (0.93)	มาก	3.97 (0.78)	มาก
2.3.3 การปลูกแบบหยอด	3.32 (1.12)	ปานกลาง	3.88 (0.87)	มาก
2.4 การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน	3.83 (0.88)	มาก	3.98 (0.71)	มาก
2.4.1 การปลูกพืชหมุนเวียน	3.67 (1.01)	มาก	3.91 (0.68)	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.4.2 การเพิ่มความอุดม สมบูรณ์ของดินโดยการปลูกพืช พืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ชีวภาพ	4.00 (0.76)	มาก	4.06 (0.75)	มาก
2.4.3 การวิเคราะห์ดินก่อน- หลังปลูกข้าว	3.83 (0.66)	มาก	3.87 (0.71)	มาก
2.4.4 การไถกลบตอซัง	4.05 (0.89)	มาก	4.16 (0.76)	มาก
2.5 การดูแลรักษา	3.56 (0.89)	มาก	3.97 (0.75)	มาก
2.5.1 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จาก ธรรมชาติ	3.94 (0.85)	มาก	4.16 (0.62)	มาก
2.5.2 การใช้อินทรีย์วัตถุ บางอย่างทดแทน	3.57 (0.80)	มาก	3.94 (0.75)	มาก
2.5.3 การควบคุมวัชพืชโดย วิธีกล	3.39 (0.96)	ปานกลาง	3.97 (0.78)	มาก
2.5.4 การป้องกันกำจัดโรค โดยชีววิธี	3.43 (0.91)	มาก	3.78 (0.87)	มาก
2.5.5 การป้องกันกำจัดแมลง และศัตรูศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ ศัตรูธรรมชาติ	3.49 (0.97)	มาก	4.03 (0.74)	มาก
2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการ	3.71 (0.88)	มาก	3.94 (0.77)	มาก
2.6.1 การเก็บเกี่ยวข้าวในช่วง รวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสี ฟาง เรียกว่า ระยะเวลาปลีปลี	3.84 (0.89)	มาก	3.91 (0.92)	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.6.2 การลดความชื้น ผลผลิต	3.64 (0.87)	มาก	3.94 (0.75)	มาก
2.6.3 การขนย้ายผลผลิต	3.66 (0.90)	มาก	3.97 (0.64)	มาก
2.7 การเก็บรักษาผลผลิตและบรรจุ ภัณฑ์	3.81 (0.90)	มาก	3.94 (0.70)	มาก
2.7.1 การเก็บรักษาผลผลิต	3.85 (0.92)	มาก	3.94 (0.75)	มาก
2.7.2 สถานที่เก็บผลผลิต	3.85 (0.94)	มาก	3.81 (0.82)	มาก
2.7.3 ภาชนะบรรจุผลผลิต	3.70 (0.96)	มาก	4.06 (0.61)	มาก
2.7.4 การแปรรูปผลผลิต	3.87 (0.79)	มาก	3.97 (0.64)	มาก
2.8 การตลาด/การรวมกลุ่ม	3.81 (0.83)	มาก	3.95 (0.67)	มาก
2.8.1 ช่องทางการจำหน่าย ผลผลิต	3.95 (0.80)	มาก	4.00 (0.62)	มาก
2.8.2 การบริหารจัดการกลุ่ม ในการผลิต	3.68 (0.86)	มาก	3.91 (0.73)	มาก
3. ด้านการสนับสนุน				
3.1 ปัจจัยการผลิต	3.81 (0.88)	มาก	3.97 (0.69)	มาก
3.1.1 สนับสนุนปัจจัย การผลิต	3.99 (0.82)	มาก	4.06 (0.61)	มาก
3.1.2 ประสานงานแหล่ง ปัจจัยการผลิต	3.71 (0.97)	มาก	3.91 (0.73)	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		อินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
3.1.3 ประสานงานแหล่ง เงินทุน	3.75 (0.85)	มาก	3.94 (0.75)	มาก
3.2 การตลาด	3.84 (0.95)	มาก	4.04 (0.66)	มาก
3.2.1 การ ประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้ แพร่หลาย	3.93 (0.81)	มาก	4.03 (0.69)	มาก
3.2.2 การวางแผนการ ผลิตและการตลาด	3.56 (1.19)	มาก	4.13 (0.70)	มาก
3.2.3 การประกันราคา ผลผลิต	4.02 (0.94)	มาก	4.00 (0.67)	มาก
3.2.4 การประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต	3.86 (0.87)	มาก	4.03 (0.59)	มาก

จากตารางที่ 4.14 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร ทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.47) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้ การจัดประชุม ฝึกอบรม ให้ความรู้ การศึกษาดูงาน และการให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.79, 3.75, 3.47 และ 3.44)ตามลำดับ และเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเชื่อมโยงที่บ้านและไร่นาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.90)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.89) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการจัดประชุม ฝึกอบรม ให้ความรู้ การจัดทำแปลงเรียนรู้ การศึกษาดูงาน การให้บริการสื่อ เอกสารเผยแพร่ความรู้

และการส่งเสริมการเยี่ยมชมที่บ้านและไร่ในในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.06, 3.88, 3.88, 3.88 และ 3.75) ตามลำดับ

2) เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ปลูก การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกที่เหมาะสม การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ และการตลาด/การรวมกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.1) การเตรียมพื้นที่ปลูก พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเตรียมพื้นที่ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.88) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเตรียมดินปลูก และการคัดเลือกพื้นที่ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89 และ 3.87) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเตรียมพื้นที่ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเตรียมดินปลูก และการคัดเลือกพื้นที่ปลูกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.91 และ 3.88) ตามลำดับ

2.2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเตรียมเมล็ดพันธุ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ และการทดสอบความงอกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97 และ 3.91) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเตรียมเมล็ดพันธุ์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ และการทดสอบความงอกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97 และ 3.88) ตามลำดับ

2.3) วิธีการปลูกที่เหมาะสม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมวิธีการปลูกที่เหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.41) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการปลูกแบบหว่านแห้งในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) และเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการปลูกแบบหยอด และการปลูกแบบปักดำในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.32 และ 3.09) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมวิธีการปลูกที่เหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการปลูกแบบหว่านแห้ง การปลูกแบบหยอด และการปลูกแบบปักดำในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97, 3.88 และ 3.69) ตามลำดับ

2.4) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.83) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการไถกลบตอซัง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การวิเคราะห์ดินก่อนหลังปลูกข้าวและการปลูกพืชหมุนเวียนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.05, 4.00, 3.83 และ 3.67) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.98) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการไถกลบตอซัง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพการปลูกพืชหมุนเวียน และการวิเคราะห์ดินก่อนหลังปลูกข้าวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16, 4.06, 3.91 และ 3.87) ตามลำดับ

2.5) การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการดูแลรักษาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.56) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติการใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทน การป้องกันกำจัดแมลงและศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติและการป้องกันกำจัดโรคโดยชีววิธีในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94, 3.57, 3.49 และ 3.43) ตามลำดับ และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมในการควบคุมวัชพืชโดยวิธีกล ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.39)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการดูแลรักษาในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติการป้องกันกำจัดแมลงและศัตรูพืชโดยการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ การควบคุมวัชพืชโดยวิธีกล การใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทน และการป้องกันกำจัดโรคโดยชีววิธีในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.16, 4.03, 3.97, 3.94 และ 3.78) ตามลำดับ

2.6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.71) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่ เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง การขนย้ายผลผลิตและการลดความชื้นผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84, 3.66 และ 3.64) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการขนย้ายผลผลิต การลดความชื้นผลผลิต และการเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่

เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะพลับพลึง ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.97, 3.94 และ 3.91) ตามลำดับ

2.7) การรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.81) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในการแปรรูปผลผลิตการเก็บรักษาผลผลิตสถานที่เก็บผลผลิต และภาชนะบรรจุผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.87, 3.85, 3.85และ 3.70)ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.94) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมภาชนะบรรจุผลผลิต การแปรรูปผลผลิตการเก็บรักษาผลผลิต และสถานที่เก็บผลผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.06, 3.97, 3.94และ 3.81)ตามลำดับ

2.8) การตลาด/การรวมกลุ่ม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมในการตลาด/การรวมกลุ่มในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.81) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในช่องทางการจำหน่ายผลผลิต และการบริหารจัดการกลุ่มในการผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.95และ 3.68)ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมในการตลาด/การรวมกลุ่มในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.95) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในช่องทางการจำหน่ายผลผลิต และการบริหารจัดการกลุ่มในการผลิตในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =4.00และ 3.91)ตามลำดับ

3) ด้านการสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยการผลิต และการตลาดมีรายละเอียดดังนี้

3.1) ปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.81) โดยเกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การประสานงานแหล่งเงินทุน และการประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.99, 3.75 และ 3.71) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.97) โดยเกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การประสานงานแหล่งเงินทุน และการประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิตในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =4.06, 3.94และ 3.91) ตามลำดับ

3.2) การตลาด พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการ

สนับสนุนการตลาดในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =3.84) โดยเกษตรกรมีความต้องการประกันราคาผลผลิต การประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลายการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต และการวางแผนการผลิตและการตลาดในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =4.02, 3.93, 3.86 และ 3.56) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการส่งเสริมการตลาดในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =4.04) โดยเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการวางแผนการผลิตและการตลาด การประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลายการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม และการประกันราคาผลผลิตในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย =4.13, 4.03, 4.03 และ 4.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 สรุปความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน อินทรีย์ (N=32)		
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
	ส่วนเบี่ยงเบน			ส่วนเบี่ยงเบน		
	มาตรฐาน			มาตรฐาน		
1.วิธีการส่งเสริมวิธีการ ส่งเสริมการผลิตข้าว อินทรีย์ไปสู่การรับรอง มาตรฐาน	3.47 (0.85)	มาก	3	3.89 (0.79)	มาก	3
2.เนื้อหาในการส่งเสริม การผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่ การรับรองมาตรฐาน	3.74 (0.88)	มาก	2	3.93 (0.74)	มาก	2
3.ด้านการสนับสนุน	3.83 (0.92)	มาก	1	4.01 (0.68)	มาก	1
สรุปรวม	3.68 (0.88)	มาก		3.94 (0.74)	มาก	

จากตารางที่ 4.15 สรุปความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐาน มีความต้องการส่งเสริม ด้านการสนับสนุน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การ รับรองมาตรฐานอินทรีย์

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกร ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการขอใบรับรองมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1.ด้านเกษตรกร	2.99	ปานกลาง	3.23	ปานกลาง
	(0.61)		(1.00)	
1.1 ไม่มีความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์	3.08	ปานกลาง	3.22	ปานกลาง
เพียงพอ	(0.53)		(0.94)	
1.2 แรงงานไม่เพียงพอ	2.91	ปานกลาง	3.25	ปานกลาง
	(0.70)		(1.07)	
2.ด้านการผลิต	2.98	ปานกลาง	1.88	น้อย
	(0.85)		(0.75)	
2.1 พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์	2.54	น้อย	2.06	น้อย
	(1.03)		(0.91)	
2.2 สภาพพื้นที่ปลูกดินนาเคมี	2.87	ปานกลาง	2.03	น้อย
	(1.08)		(0.78)	
2.3 ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ได้	3.12	ปานกลาง	1.53	น้อยที่สุด
	(0.72)		(0.62)	
2.4 เกษตรกรไม่สามารถกำจัดวัชพืช	3.02	ปานกลาง	1.72	น้อยที่สุด
ได้	(0.82)		(0.72)	

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.5 เกษตรกรไม่สามารถกำจัดโรคและแมลงได้	2.90 (0.82)	ปานกลาง	1.81 (0.64)	น้อย
2.6 ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตใน ระยะเหมาะสมได้	3.00 (0.79)	ปานกลาง	1.78 (0.70)	น้อยที่สุด
2.7 ปริมาณผลผลิตในการทำนา อินทรีย์ลดลง	3.43 (0.79)	มาก	2.25 (0.88)	น้อย
3. ด้านการตลาด	3.42 (1.04)	มาก	2.64 (1.41)	ปานกลาง
3.1 ราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่จูงใจพอ	3.63 (0.81)	มาก	2.88 (1.33)	ปานกลาง
3.2 ในพื้นที่ไม่มีโรงสีอินทรีย์รองรับ	3.40 (1.24)	ปานกลาง	2.66 (1.63)	ปานกลาง
3.3 ไม่มีตลาดรองรับ	3.25 (1.08)	ปานกลาง	2.38 (1.28)	น้อย
4. ด้านการขอรับรองมาตรฐาน	3.07 (1.07)	ปานกลาง	2.58 (0.97)	น้อย
4.1 กระบวนการขอเอกสารยุ่งยาก	3.19 (1.07)	ปานกลาง	2.91 (0.99)	ปานกลาง
4.2 รูปแบบของการจดบันทึกทำยาก และไม่สะดวก	2.95 (1.08)	ปานกลาง	2.25 (0.95)	น้อย

จากตารางที่ 4.16 ปัญหาในการส่งเสริมข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน
ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านเกษตรกรพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในด้าน
เกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.99) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 2

ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การไม่มีความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย =3.08)และมีแรงงานไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย =2.91)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในด้านเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.23) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีแรงงานไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย =3.25) และการไม่มีความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย =3.22)

2) ด้านการผลิตพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.98) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีปริมาณผลผลิตในการทำนาอินทรีย์ลดลง (ค่าเฉลี่ย=3.43) รองลงมาคือ ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ได้ (ค่าเฉลี่ย =3.12) เกษตรกรไม่สามารถกำจัดวัชพืชได้ (ค่าเฉลี่ย =3.02) ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเหมาะสมได้ (ค่าเฉลี่ย =3.00) เกษตรกรไม่สามารถกำจัดโรคและแมลงได้ (ค่าเฉลี่ย =2.92) สภาพพื้นที่ปลูกดินนาเคมี (ค่าเฉลี่ย =2.87) และพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ (ค่าเฉลี่ย =2.54)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการผลิตอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย =1.88) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีปริมาณผลผลิตในการทำนาอินทรีย์ลดลง (ค่าเฉลี่ย =2.25) รองลงมาคือ พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ (ค่าเฉลี่ย =2.06) สภาพพื้นที่ปลูกดินนาเคมี (ค่าเฉลี่ย =2.03) เกษตรกรไม่สามารถกำจัดโรคและแมลงได้ (ค่าเฉลี่ย =1.81) ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเหมาะสมได้ (ค่าเฉลี่ย =1.78) เกษตรกรไม่สามารถกำจัดวัชพืชได้ (ค่าเฉลี่ย =1.72) และไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ได้ (ค่าเฉลี่ย =1.53)

3) ด้านการตลาดพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการตลาดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =3.42) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงพอ (ค่าเฉลี่ย =3.63) รองลงมาคือในพื้นที่ไม่มีโรงสีอินทรีย์รองรับ (ค่าเฉลี่ย =3.40) และไม่มีตลาดรองรับ (ค่าเฉลี่ย =3.25)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =2.64) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงพอ (ค่าเฉลี่ย =2.88) รองลงมาคือ ในพื้นที่ไม่มีโรงสีอินทรีย์รองรับ (ค่าเฉลี่ย =2.66) และไม่มีตลาดรองรับ (ค่าเฉลี่ย =2.38)

4) ด้านการขอใบรับรองมาตรฐานพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการขอใบรับรองมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.07) เมื่อพิจารณาในแต่ละ

ละประเด็นย่อย จำนวน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กระบวนการขอเอกสารยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย =3.19) และรูปแบบของการจัดบันทึกทำยากและไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย =2.95)

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการขอใบรับรองมาตรฐานอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย =2.58) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย จำนวน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กระบวนการขอเอกสารยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย =2.91) และรูปแบบของการจัดบันทึกทำยากและไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย =2.25)

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน
ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.17 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร				
1.เกษตรกรควรศึกษาความรู้ความเข้าใจการผลิตอินทรีย์ที่ถูกต้อง	19	15.1	14	43.8
2. เปิดใจยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้เป็นไปตามระบบอินทรีย์	16	12.7	-	-
3.อยากศึกษาดูงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จ	10	7.9	15	46.9
ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่				
1.ให้ความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์	25	19.8	14	43.8
2.ให้ความรู้ด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิต	20	15.9	8	25.0

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		มาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3.ลงแปลงตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่	14	11.1	6	18.8
4. เป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ	9	7.1	11	34.4
5.สนับสนุนหาแหล่งพันธุ์ข้าวให้เกษตรกร	21	16.7	-	-
ข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงาน				
1.ให้ติดตามเรื่องการตลาด การจำหน่ายผลผลิต	20	15.9	-	-
2. สนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ พืชตระกูลถั่ว และปุ๋ยอินทรีย์	21	16.7	-	-
3. สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโรงสีข้าวอินทรีย์ คุรุภัณฑ์ทางการเกษตร	-	-	21	65.6
4.สนับสนุนการประกันราคาข้าวอินทรีย์ให้สูงขึ้น	-	-	8	25.0
5. ส่งเสริมด้านผลผลิต และราคาผลผลิตที่สูงขึ้น	26	20.6	5	15.6
6.การส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ไม่ควรตั้งเป้าเพดานพื้นที่ตามกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ	5	3.9	-	-

จากตารางที่ 4.17 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีข้อเสนอแนะอื่นๆ แบ่งเป็น ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร จำนวน 3 ข้อ ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 ข้อ และ ข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงาน จำนวน 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อเสนอแนะที่มีจำนวน เกษตรกรเสนอแนะจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มี ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกรคือเกษตรกรควรศึกษาความรู้ความเข้าใจการผลิตอินทรีย์ที่ถูกต้อง เปิดใจยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้เป็นไปตามระบบอินทรีย์และอยากศึกษาดูงานใน พื้นที่ประสบความสำเร็จ ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ให้ความรู้ ในด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ สนับสนุนหาแหล่งพันธุ์ข้าวให้เกษตรกร ให้ความรู้ด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิต ลงแปลงตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่และเป็นพี่เลี้ยงให้ เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ส่วนข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงานเรียงลำดับจากมากไปหา น้อย มีดังนี้ ส่งเสริมด้านผลผลิต และราคาผลผลิตที่สูงขึ้น สนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ พืชตระกูลถั่ว และปุ๋ยอินทรีย์ ให้ติดตามเรื่องการตลาด การจำหน่ายผลผลิต การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไม่ควรตั้ง เป้าเพดานพื้นที่ตามกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกรเรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย มีดังนี้ อยากศึกษาดูงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จ และเกษตรกรควรศึกษาความรู้ ความเข้าใจการผลิตอินทรีย์ที่ถูกต้อง ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ให้ความรู้ในด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ความรู้ ด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิต ลงแปลงตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่ ข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ สนับสนุนงบประมาณใน การจัดทำโรงสีข้าวอินทรีย์ คุรุภัณฑ์ทางการเกษตร สนับสนุนการประกันราคาข้าวอินทรีย์ให้สูงขึ้น และส่งเสริมด้านผลผลิต และราคาผลผลิตที่สูงขึ้น